

LAPORAN TAHUNAN ANNUAL REPORT 1997

JABATAN PERLINDUNGAN HIDUPAN LIAR
DAN TAMAN NEGARA SEMENANJUNG MALAYSIA
Department of Wildlife and National Parks Peninsular Malaysia

LEMBAGA PENGARANG/EDITORIAL BOARD

PENGERUSI/CHAIRMAN

Encik Musa Nordin

SETIAUSAHA/SECRETARY

Puan Zeti Jani

**PENYUNTING BAHASA MALAYSIA/
BAHASA MALAYSIA EDITOR**

Puan Zaitun Aman
Encik Aminuddin Jamin
Encik Mohd. Taufik Abdul Rahman

**PENYUNTING BAHASA INGGERIS/
ENGLISH EDITOR**

Encik Sivananthan Elagupillay
Puan Khairiah Mohd. Shariff
Encik Burhanuddin Mohd. Nor

PEREKA/DESIGNER

Encik Zainuddin Baatu
Cik Kamariah Hasan

Jalanan, didapati bahawa masih tiada bilangan cerapan spesies-spesies baning yang diperolehi. Walau bagaimanapun cerapan tersebut masih diperingkat awal cerapan yang mana kekerapan tinjauan dalam tempoh utama yang ditetapkan masih belum membolehkan kita terima pakai cerapan tersebut dalam penganalisaan data untuk membuat sesuatu keputusan.

Jalanan Populasi dan Taburan Badak Kerbau Semenanjung Malaysia

Jalanan populasi dan taburan Badak Kerbau (*Dicerorhinus sumatrensis*) telah disambung di Semenanjung Malaysia. Kerja-kerja inventori dijalankan dengan menggunakan sistem blok dimana setiap blok mempunyai luas kira-kira 100 km². Kerja-kerja inventori disetiap blok telah dijalankan oleh 5-6 kakitangan Jabatan. Setiap temuan tapak spesies Badak Kerbau akan diukur dan buat acuan tapak.

Taman Negara populasi badak dianggarkan di antara 14-16 ekor berdasarkan kepada inventori yang dilakukan pada tahun 1977 di kawasan seluas 2000 km. Ini menunjukkan pertambahan sebanyak 2 ekor badak daripada tahun 1996. Kebanyakan daripada badak ini tertumpu pada kawasan tengah dan timur Taman Negara.

balikannya, di kawasan Taman Negeri Endau-Rompin banyak berubah iaitu di antara 3 - 5 ekor. Kerja-kerja rondaan dan inventori juga dijalankan pada setiap bulan.

populasi di kawasan Ulu Selama juga mempunyai bilangan yang tidak berubah iaitu di antara 6 - 7 ekor. Rondaan dan inventori dijalankan dua bulan sekali.

empat kawasan utama telah ditentukan untuk dijalankan jalanan populasi dan taburan iaitu;

- ◆ Taman Negara
- ◆ Taman Negeri Endau-Rompin
- ◆ Ulu Selama
- ◆ Lembah Belum

masa menjalankan kerja-kerja rondaan dan inventori, sampel tanah daripada jenut telah diambil untuk dibuat analisis.

Alat Penggunaan Habitat Oleh Gajah Liar Yang Dipindahkan

objektif kajian ini adalah untuk mengkaji penggunaan habitat gajah liar dan mengenali ciri-ciri habitat yang menjadi kawasan keliharaan mereka. Kajian ini dijangka dijalankan sehingga ke tahun 2000.

Study on Population and Distribution of Sumatran Rhinoceros in Peninsular Malaysia.

The Sumatran Rhinoceros (*Dicerorhinus sumatrensis*) research continued with the survey on the population and distribution of the animals throughout Peninsular Malaysia. Survey areas were divided into blocks and each block covers an area of 100 km². Each block was surveyed by a group of 5-6 personnel from the Department. All rhino tracks found were measured and plastercast samples were made.

There were between 14-16 rhinos estimated in Taman Negara based on the surveys conducted in 1997 covering 2000 km² of area, an increase of two animals since 1996. Most of the rhinos were reported in the central and eastern part of Taman Negara.

On the other hand, Taman Negeri Endau-Rompin only recorded 3-5 animals. Surveys and patrols were carried out every month.

The rhino population in Ulu Selama remained the same at 6-7 animals. Patrols and surveys were organized once in two months.

Four main areas were identified for the distribution and population studies:-

- ◆ Taman Negara
- ◆ Taman Negeri Endau Rompin
- ◆ Ulu Selama
- ◆ Lembah Belum

During the surveys, mud samples from several saltlicks were collected for analysis.

Habitat Use Pattern of Translocated Wild Elephant

The objectives of this study were to evaluate the habitat use by translocated wild elephant and to identify their habitat characteristics. This study will be conducted till the year 2000.

For this year, the study was concentrated on the two elephants, Mek Penawar and Abang Ramadhan which were fitted with satellite transmitter collars and released into Taman Negara Terengganu. Their movements were detected by Argos satellite and monitored by the Smithsonian Institution, Washington D.C.

Ground surveys were conducted at Taman Negara Terengganu, Hulu Terengganu, Dungun and Kemaman, Terengganu based on the data remitted by the satellite. A total of 58% of recorded locations of Abang Ramadhan

PUSAT PEMULIHARAAN HIDUPAN LIAR

Pusat Pemuliharaan Hidupan Liar Sungai Dusun (Badak Sumatra)

Pusat ini telah meneruskan usaha pemuliharaan *ex-situ* untuk membiakkan Badak Sumatra dalam kurungan. Pusat ini mempunyai lima ekor Badak Sumatra iaitu empat ekor betina (Rima, Minah, Mas Merah dan Puteh). Badak Sumatra jantan, Shah yang telah melepaskan diri ke dalam hutan Rezab Hidupan Liar Sg. Dusun pada November 1996 telah pulang ke padoknya pada Jun 1997.

Pusat ini telah dikunjungi oleh beberapa kumpulan pelawat seperti peserta-peserta *International Galliforms Conference* dan pegawai-pegawai daripada Jabatan Perhutanan Ghana. Untuk mengukuhkan lagi keadaan padok seluas 4 ha yang telah dibina pada tahun 1997, kerja-kerja pembaikan telah dijalankan pada hujung tahun dengan kos RM50 000 yang dibiayai oleh *International Rhino Foundation*. Pasangan Badak Sumatra akan dilepaskan kedalam padok besar ini untuk dikawal selia keupayaan pembiakannya.

Pusat Pemuliharaan Hidupan Liar (Rusa)

Status Pusat Pembiakan Rusa Sambar (*Cervus unicolor*) dan Rusa Timor (*Cervus timorensis*) dalam kurungan di Sungkai Perak, Jenderak Pahang dan Gua Musang Kelantan adalah seperti di dalam Jadual 39. Dikeseluruhan Pusat Pembiakan pada tahun ini terdapat sebanyak 112 ekor Rusa Sambar dan ini menunjukkan terdapat penurunan bilangan sebanyak 11% (14 ekor) berbanding dengan 126 ekor pada akhir tahun 1996. Pengurangan ini adalah disebabkan oleh kematian yang berlaku di Sungkai, Perak akibat keracunan makanan dan kekejangan yang berlaku semasa kajian penyelidikan dijalankan oleh pihak penyelidik luar. Pada tahun ini terdapat 18 ekor anak Rusa Sambar dilahirkan iaitu 3 ekor di Sungkai Perak; 5 ekor di Gua Musang Kelantan dan 10 ekor di Jenderak Pahang.

Sebanyak 176 ekor Rusa Timor masih terdapat di ketiga-tiga pusat berkenaan pada akhir tahun ini berbanding dengan 442 ekor pada akhir tahun 1996. Ini menunjukkan penurunan bilangan rusa sebanyak 58% (Jadual 39). Penurunan yang besar dalam populasi Rusa timor ini berlaku kerana sebanyak 275 ekor rusa telah dijual. Rusa Timor dijual dari tahun 1996 apabila Jabatan mula memberi perhatian penuh kepada pembiakan rusa tempatan iaitu Rusa Sambar. Sejumlah 73 ekor Rusa Timor telah dilahirkan manakala 23 ekor pula telah mati pada tahun ini diketiga-tiga buah pusat tersebut (Jadual 39).

WILDLIFE CONSERVATION CENTRES

Sungai Dusun Wildlife Conservation Centre (Sumatran Rhino)

This centre continued its ex-situ conservation efforts to breed the rare Sumatran Rhinoceros in captivity. The centre held five rhinoceros, four females (Rima, Minah, Mas Merah and Puteh) and one male (Shah). The male rhino, Shah which escaped into the surrounding Sungai Dusun Wildlife Reserve in November 1996 returned to its captive paddock in Jun 1997.

The centre continued to receive many interests groups like the participants of the International Galliforms Conference, and officers from the Ghana Forest Department. To reinforce the 4 ha paddock built in 1997, curbing and other related reinforcement work were carried out at the end of the year with a cost about RM50 000 under the International Rhino Foundation. Pairs of rhinoceros will be released into this big paddock to monitor their breeding capabilities.

Wildlife Conservation Centre (Deer)

The status of the captive population breeding of the Sambar Deer (Cervus unicolor) and Timor Deer (Cervus timorensis) at Sungkai, Perak, Jenderak, Pahang and Gua Musang, Kelantan appears as Table 39. At the end of the year, there was a total of 112 heads of Sambar Deer as compared to 126 heads at the end of 1996, a decrease of 11%. The decrease was mainly due to mortality related to food poisoning and stress which occurred during research activities carried out by an external researcher at Sungkai, Perak. Eighteen fawn of Sambar Deer were born during the year of which three were at Wildlife Conservation Centre Sungkai, Perak; five at Gua Musang, Kelantan and ten at Jenderak, Pahang.

There was a total of 176 heads of Timor Deer at the three centres at the end of the year as compared to 442 heads in 1996 giving a decrease of 58% (Table 39). The decrease was due to the sale of 275 heads of Timor Deer. The selling of Timor Deer in 1996 to allow the Department to concentrate on the breeding of the local Sambar Deer species. A total of 73 fawns were born while 23 Timor Deer died at the three centres (Table 39).